

Taster sa zvezdicom

benoat grul

Prevela
Amalija Vitezović

Laguna

Naslov originala

Benoîte Groult
LA TOUCHE ÉTOILE

Copyright © Éditions Grasset & Fasquelle, 2006.
Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Za Blandin, Lizon i Konstans,
moje kćeri.
Za Violet, Klemantin i Polin,
moje unuke.*

Sadržaj

1. Mojra	9
2. Alis i Nečastivi.	17
3. Brajan i Marion	39
4. Snim ili crveni pokrivač	49
5. Povratak u atmosferu	75
6. Sestrinstvo – Alis i Elen.	85
7. Sestrinstvo – Elen i Viktor	95
8. Brajan i Pegi	101
9. Alisa u zemlji penzionera.	109
10. Marion i Moris	123
11. Protiv dece	141
12. Prvi ljudi	153
13. <i>Tenebrae</i>	163
14. Taster sa zvezdicom	171

I

Mojra

Zovu me Mojra. Vi mislite da me ne poznajete ali svako živi, manje ili više, uz moje prisustvo, a da toga nije ni svestan, i ja ću zauzimati sve značajnije mesto u životu većine vas. Biti jedna od Suđaja postao je, uostalom, izuzetno zanimljiv posao otkako mnogi ljudi, koji su proveli mlade godine u uverenju da su večni, gube tlo pod nogama dok cvet njihove mladosti polako vene, a pojavljuje se neumoljivi plod njihove zrelosti.

Baš u tom stadijumu ljudi postaju interesantni, a moja moć počinje. Ranije su bili tako sigurni u sebe, tako nesvesni, tako dirljivo naivni da nisam mogla da im kvarim zadovoljstvo življenja, njihov dar bezbrižnosti, te žestinu i bolnu slast požude, čiji ukus ja nikada neću spoznati.

Besmrtnost je kazna zbog koje se odista treba osvetiti.

Naime, zahvaljujući napretku nauke, ja danas imam na raspolaganju ogroman rasadnik ljudskih bića koji se neprekidno uvećava pridošlicama. Vide oni dobro udarce sudbine koji ih zasipaju, u sve gušćem pljusku, ali slepo nastavljaju napred, ponajpre zato što ih drugi guraju, ali i zbog toga što je u ljudskoj prirodi da neprekidno gura napred, korak po korak.

Mnogi su još čitavi. Drugi se prave da jesu. A oni čija je smrt bila predviđena, ali su uspeli da ulože žalbu na presudu, neumorno se trude da obnove svoju ljušturu. Preživeli sa dodatnim žarom pokušavaju da obnove svoj život, zaboravljajući na udarce po glavi koji će ih dočekati za dve godine, ili za deset, ili nikad, ili... svakako se svodi na isto: nikad više nećeš biti nepobediv, dragoviću moj. Otkako je smrt položila na tebe svoju šapu, više te neće ispustiti. Duboko u tebi, nastaniće se potihio, kao crvić. Tvoje telo će neosetno započeti sa propadanjem. Organi koje nisi ni znao da imaš nametnuće ti svoje hirove. Tvoja privlačnost iziskivaće veliki napor, tvoja lepota pravu borbu, tvoje držanje izuzetnu muku, bezbrižnost strogu disciplinu; tvoje zdravlje postaće tvrđava pod neprekidnom opsadom, a briga će biti tvoja nerazdvojna drugarica.

Još neko vreme moći ćeš da se pretvaraš da se ništa nije dogodilo. Ubeđen da možeš da računaš na razumevanje svojih bližnjih, kretaćeš se među njima ponavljajući pesnikove reči: *Znate li da sam ja, mada veoma mlad, nekada bio još mlađi? Šta li to znači? U tome svakako postoji nešto zastrašujuće.**

Ali niko neće hteti da te sluša, a kamoli da saoseća s tobom, jer starenje je najsamotnija plovidba. Ti, zapravo, više i nisi njihov bližnji. Nešto zastrašujuće se zaista desilo: zakoračio si preko granice. Odsada, ako se i desi da te neko smatra normalnim, to će biti puka slučajnost. Svuda će te posmatrati kao smetnju, jer samom činjenicom da postojiš, ti razbijaš mit. Podsećaš sve ljude da su smrtni, a to se mora po svaku cenu izbeći. Shvatićeš ubrzo da moraš da se opravdavaš za svoju starost kao za nekakav greh koji si počinio. Bilo kako bilo, odsada, kud god da kreneš, obeležen si kao gubavac, iako ti

* Anri Mišo (*Henri Michaux*). [Prim. aut.]

taj beleg primećuješ samo na drugima... Tvoja domovina, u kojoj si rođen, gde si proživeo ceo svoj život, u kojoj si želeo i da umreš, odrekla te se. Postao si stranac, izgnanik u sopstvenoj zemlji.

Preostaje ti da otkriješ još jednu nepobitnu istinu o svom novom stanju: a to je da starci nikad nisu bili mladi. To bi se valjda znalo. Pesnici to znaju, pošto za njih godine ne postoje. Zbog toga su oni jedina ljudska bića koja mogu da me dirnu u mojoj besmrtnosti.

Deca takođe dobro znaju da starci dolaze iz nekog drugog sveta. Dobro znaju da njihova baba nikad nije bila devojka. Prave se da u to veruju da ne bi ožalostila ostale oko sebe. Ali kada im otvorite onu knjigu mrtvih slika zvanu fotoalbum, ona misle da ih zavitlavate.

– Vidiš, ovo tu je baka, igra se obručem u bašti tetka-Žane, koju ti nikad nisi upoznao.

A tako, ona se rodila mrtva – misli dete. Pošto je nisam upoznao, to znači da nikada nije ni postojala.

– A zašto ne tera obruč svojim štapom? – pita ono.

– Pa nije baka hodala sa štapom kad je imala deset godina, pobogu!

Nije nego – misli dete. Baka se rodila kao baka, to je očigledno. Čak i njena rođena kćerka je zove „baka“! A i deda, koji joj kaže svaki put kad sedne za sto: „Deder, dodaj mi tablete za stomak, bako, molim te.“

Ko se uopšte seća da se ona zove Žermen ili Mari-Luiz? I da je ona još uvek ona nekadašnja devojčica koja se najednom našla u preširokoj, opuštenoj koži? A šta je drugo, uostalom, neki stari čiča do brkati deran koji bi još uvek želeo da trpa ruku u gaće?

Ja, Mojra, njihova sudbina, ne prestajem da se divim njihovoj sposobnosti da se vrata u detinjstvo. Nije teško biti mlad kad je čovek zaista mlad, pa i ne ume ništa drugo. Ali kakav je to izuzetan napor biti mlad kada to više niste, to

mi uvek izmami suze. Kakve su to akrobacije! Jer su deca, i pored svoje neiscrpne energije, ipak samo deca. A stari nose u sebi sva svoja životna doba. Sve ličnosti koje su oni bili žive zajedno u njima, ne računajući one ličnosti koje su mogli biti, a koje se uporno trude da im zagorčaju sadašnjost sa svojim kajanjima ili razočaranjima. Stari ljudi nemaju samo sedamdeset godina, oni još imaju i svojih deset godina, te svojih dvadeset, pa trideset, pa pedeset, i povrh svega toga onih osam banki koje se već pomaljavu pred njima. A sve te ličnosti koje prigovaraju, koje vas kritikuju i koje uvek smatraju da nisu dovoljno dobro prošle u životu – treba umeti da ih učukate.

Upravo zbog svih njih Mojra i postoji. Kada se definicije pomešaju, kada se svako može osećati i čudesno mladim i bespomoćno starim u isti mah, kada su sve karte ispravne pod uslovom da prihvatite da vam više ne obezbeđuju pravo na prisustvovanje određenim programima. Kada su utvrđene istine poljuljane, kada se sreća pojavljuje tek ponekad, kao razbojnik na rubu šume, a nesreća iskrsava pred vama bez upozorenja.

Jedan nepogrešiv znak ukazaće vam da ste kročili u druge predele: postepeno smanjivanje vaše čvrstine. Ja ne mogu biti ženomrzac, budući da nemam pol, ali znam da je to još primetnije kod tebe, ženo, nego kod tvog saputnika. Jer muškarac, pošto je na zemlji stvoren prvi, kao što se sam pobrinuo da dokaže u Svetom pismu svih religija, i pošto je svuda ostao na vlasti zahvaljujući svojim gangsterskim metodama, veoma dugo uspeva da očuva molekularnu masu. I poslednji fićfirić ima pravo na svoje mesto na trotoaru, ali zato ćeš ti, ženo, dok tvoja lepota i mladost polako blede, shvatiti da postepeno postaješ sve providnija. Ubrzo će se sudarati s tobom a da te i ne primete. Ti, po navici, kažeš „izvinite“, ali odgovora neće biti – više nikome ne smetaš, više i nisi tu.

Videla sam kako stižete, vi iz generacije koja se ne usuđuje da ostari, posle toliko vekova tokom kojih se uloge uopšte nisu menjale. Pokušala sam, u početku, da vas urazumim: „Za kaznu, prepisaćete mi sto puta: ja sam osoba u godinama.“ Ali ni hiljadu puta ne bi bilo dovoljno. Postati mladi starac, pa makar i oronuo, delovalo vam je najednom mnogo uzbudljivije od otrcane uloge stare osobe, pa makar i dobro očuvane. Vi ste prva generacija koja je došla do strašnog otkrića: sve ono dragoceno i važno što ste imali da prenesete mladima, vaše naslednike više ne interesuje. Vaše iskustvo ih, prosto-naprosto, smara. Ne daju na njega ni pet para u svetu u kome žive, ispunjeni uverenjem da nikad neće biti nalik vama. Taman posla, ne prizivajte zlo! Da bi izbegli svaki rizik, od presudne je važnosti da vas ignorišu, da vas što pre proglase za vanzemaljce, za uljeze na neprijateljskoj teritoriji.

Još su vaši očevi mogli da uživaju poštovanje svojih naslednika jer bi se prurušili u starce, povukli se u prostor predviđen za njih, i vrlo brzo oslobodili mesto.

Novi se starci, zato, u sve zbijenijim bataljonima, upuštaju u opasne poduhvate na teritoriji koju potresaju naučni i medicinski zemljotresi, gde otkrivaju da je ponekad čudesno preživeti, pod uslovom da izmenite pravila i zametnete tragove, ne biste li pokušali da uspostavite novi poredak.

Danas, preći šezdesetu znači, u suštini, da treba da smatrate sebe živahnijim od ostalih šezdesetogodišnjaka. To znači da primećujete kako se belezi godina pojavljuju na vašim kolegama a da ništa ne primećujete na sebi. Da biste se osećali čilo i veselo, dovoljno je da ujutro pročitate u čitulji kako je Taj-i-Taj upravo umro. U šezdesetoj, budala! Pa ako ste još i te sreće da u istom momentu začujete sirenu hitne pomoći, utoliko bolje. Nisam ja taj koji je u kolima, u-ta-ta!

Najvažnije je da, kad se probudite, vaši organi ćute – kao u ratu, kad nema ničeg novog na zapadnom frontu, to je

najlepši izveštaj o pobedi nad smrću. Kad se organi oglase, nikad ne kažu ništa dobro. Ali kada se pobune organi drugih ljudi, e to je veselo! Nije da ste postali zlobni, već je nesreća bližnjeg melem za strah koji počinje da vas obuzima. A da niste ipak i vi ostarili? Ma ne – zgražate se vi! Još niste. Ne izistinski. Ne tako brzo. Dugo će vam trebati da odgovorite „da“, i mnogi će umreti mladi u poodmaklim godinama.

Svi veruju da treba zavideti besmrtnima. U kakvoj su samo zabludi!

Upravo u želji da ne mislim na to, ja se ponekad umešam da poremetim mehanizam.

Žan-Lu će biti spasen u poslednji čas, između pretposlednjeg i poslednjeg daha. Dodatnih pet godina! On misli da za to treba da zahvali svojoj ženi, koja ga je pronašla pored kreveta...

Alis, sa svojih dobrih sedamdeset pet godina, neće sasvim ispustiti dušu na operacionom stolu gde će joj nameštati slomljenu cevnicu, za koju je živahna bakica sama kriva, pošto već pet godina „ide na skijanje po poslednji put“! Ljudska nedoslednost me uvek razneži... Alis će preći na nordijsko skijanje, što je dosadno, ali ona će se pretvarati da to obožava, jer ne ume da živi bez ljubavi...

Lea će otkriti orgazam u šezdeset trećoj godini, u neočekivanom zagrljaju svog plastičnog hirurga, kod koga je otišla da bi ponovo probudila strast svog supruga, strast koju joj ovaj, uostalom, nikad nije ni pokazao... Ja ću joj pokloniti pet godina telesnog zadovoljstva, ali u drugom krevetu!

Leon će se okliznuti na koru banane, zbog čega će propustiti autobus za hodočašće u Santjago de Kompostelu, koji će se prevrnuti u nekoj jaruzi u Španiji dva dana kasnije.

Ja, eto, mogu da budem i kora banane kad mi dojadi da me smatraju okorelom zloćom.

Vi biste voleli da mi date neki lik. Ja, međutim, nisam antropomorfno božanstvo, nisam ni Erinija niti jedna od zastrašujućih Parki. U grčkoj mitologiji, Mojra naprosto znači „sudbina“. Žao mi je što nisam ni bog ni demon, već samo „nepoznat i nerazumljiv zakon“, kako kažu vaše enciklopedije. „U početku, svaki čovek je imao svoju ličnu Mojru, koja je bila njegov udeo sudbine.“ Usud, kako bi neki rekli. Sumorni izgledi za nekog poput mene, ko voli nepredvidljivost i pukotine u životu, kroz koje se provlače čuda. Zbog toga uživam da zbunim. Da izazovem sjaj u nečijim očima kako bi se rodila ljubav tamo gde to niko ne očekuje; da dovedem na svet unuka čije će čudesno rođenje ženu na samrti pomiriti sa životom. Da otelotvorim ono božansko što postoji u svakom biću – u ovome strast za muzikom, a u onome avanturistički duh; a takođe i onaj užitak koji se može naći u svemu, u baštama kasno uveče, u morskoj soli na koži, u ukusu škotskog viskija sa ostrva Ajlej, u pečurki u podnožju hrasta, pa čak i u miomirisu korova u cvatu dok pada mrak.

Verovatno prelazim granice, ali ko mi može zameriti? Ja sam na takvom položaju da znam da Bog ne postoji izistinski. Postoje samo suprotstavljene sile koje se bore za prevlast u vasioni i povinuju se zakonima fizike koje nijedan ljudski duh nije u stanju da pojmi.

U tom haosu, najneverovatnija mogućnost jeste – živeti. Zbog toga ja na zemlji imam svoje štíćenike. Kao da me ne muči dovoljno to što kroz njih pokušavam da shvatim šta to čini ljudski život tako poželjnim. Mada, moram priznati da mi mladi ljudi nisu baš zabavni. Uvek su *in the mood for love!** Pošto moja priroda nije ni ljudska ni božanska, naravno da ih ne mogu razumeti. Naprotiv, mladi starci koji mi

* Engl.: Raspoloženi za ljubav. (Prim. prev.)

danas stižu, čak i u delovima, umeju tako čvrsto da se drže za to jedinstveno čudo – svoj život, nastao na tom unikatnom čudu – njihovoj planeti, među milijardama ostalih, zaleđenih ili vrelih, koje lutaju po galaksijama kao pijani brodovi.

„Šta li se to desilo? Život – i ja sam star“, napisao je jedan od mojih omiljenih pesnika.*

Svakako, može se tako reći, ali bez obzira na to: ljudska bića nikad neće znati koliko im zavidim, ja, koja nemam ni života ni godina.

II

Alis i Nečastivi

Godine su dobro čuvana tajna. Pričati šta je to starost isto je kao i opisivati sneg ljudima koji žive u tropskim krajevima. Zašto da im zagorčavate život a da vama pri tom ne postane lakše? Ja više volim da u potpunosti poričem istinu i da se borim držeći busiju dok još mogu da dobijem poneku bitku. Jer starost, samo da znate, ne samo što otvara vrata popriličnom broju bolesti već je i sama po sebi bolest. Zato je važno da se ne zarazite.

Problem je u tome što, da biste od nje pobjegli, treba da balansirate na žici između dva ponora: s jedne strane su vaši ispisnici, od kojih su mnogi već izgubili ravnotežu. S druge strane je masa živih ljudi, koji se tucaju, zabavljaju se, izlažu svoj život riziku, pate zbog ljubavi, nadaju se ovome ili onome, postižu uspehe ili neuspehe, bave se podvodnim ribolovom ili planinarenjem po Nepal, lome noge na skijaanju a ne u kadi, stiču nove prijatelje, uče hebrejski, vole žene ili muškarce ili i jedno i drugo, surfuju po internetu, prave decu, razvode se, opet se tucaju, opet se venčavaju i usput se pribojavaju pedesete zamišljajući kako će ostariti... kakvi tikvani!

* Luj Aragon (*Louis Aragon*). [Prim. aut.]